

Wahania kursowe złotówki – szanse czy zagrożenia?

Tomasz Kucharski, członek zarządu Stelmet SA

„Ryzyko oznacza ewentualność zaistnienia odchylenia od stanu planowanego, którą można obliczyć za pomocą rachunku prawdopodobieństwa. Niepewność występuje wówczas, kiedy możliwości takiego odchylenia nie można a priori obliczyć, gdyż nie można się posłużyć rachunkiem prawdopodobieństwa”.
F. Knight

Produkcją pozostałych wyrobów drewnianych z wyjątkiem mebli zajmuje się według danych GUS ponad 300 przedsiębiorstw w Polsce. Według prasy branżowej, liczba ta w ostatnim okresie jest stabilna. Przeważają firmy zatrudniające do 50 osób. Rynek producentów jest rozdrobniony. Trudny do oszacowania jest udział w europejskim rynku polskich firm zajmujących się produkcją małej architektury, jednakże szacunki mówią, iż produkt pochodzący z polskich zakładów wypełnia nawet 50 proc. aktualnych dostaw do krajów Europy Zachodniej. Baza produkcyjna małej architektury to tartacznictwo. Aktualnie producent małej architektury bez tartaku staje się niekonkurencyjny. A przemysł tartaczny w Polsce to kilka tysięcy firm. Zaledwie 150 z nich kupuje więcej niż 10 tys. m³ drewna rocznie¹, z tego zaledwie 12 – 14 firm zużywa ponad 50 tys. m³ rocznie. STELMET SA jest wśród tych 12 – 14 firm. Przedsiębiorstwo STELMET SA dysponuje wykwalifikowaną kadrą kierowniczą o wieloletnim bezpośrednim doświadczeniu na rynku. Z wykwalifikowaną kadrą pracowniczą jest to siłą tej organizacji. Doświadczenie kierownictwa w pracy

1

Por. Gąsowska D., „Drewno czeka na swój czas”, *Przemysł Drzewny, Puls Biznesu*, 17/6/2005

w branży oraz znajomość krajowego i europejskiego rynku również rodzi szansę dla całego przedsiębiorstwa a za tym jego pracowników i środowiska lokalnego, regionu a nawet kraju. Na wszystkie czynniki otoczenia na rynku międzynarodowym jednak może oddziaływać nawet wysoce wykwalifikowana kadra specjalistów. Tak jest z wahaniami kursu złotówki, na które praktycznie nie jest w stanie oddziaływać nawet bardzo duża firma. Może jednak obserwować jego zmiany, kontrolować ich wpływ na swoją działalność i jej wyniki oraz zabezpieczać się przed negatywnymi trendami tych wahań.

Rozwój branży drzewnej w Polsce jest wysoce uzależniony od wahań kursowych złotego do waluty Unii oraz dolara amerykańskiego. Najbardziej wrażliwy na ryzyko kursowe jest w tym sektorze dalszy rozwój nastawionej na prawie wyłącznie sprzedaż eksportową branży produkcji tzw. małej architektury. Delikatność przedsięwzięć inwestycyjnych w Polsce w tej branży w początkowej ich fazie jest bardzo narażona na negatywne wahania złotego.

Ważnym czynnikiem, mającym wpływ na rynek drzewny, jest kształtowanie się kursu złotego. Z zawirowaniami, aczkolwiek nieprzerwanie od 2000 roku obserwuje się tendencję do aprecjacji złotówki. Na wzmocnienie złotego miały wpływ wysokie realne stopy procentowe i duża skala

publiczny a od 2004 roku procesy konwergencji po przystąpieniu Polski do UE. W przetwórstwie drewna osłabienie złotego wobec euro jest postrzegane pozytywnie przez producentów głównie nastawionych na eksport do krajów wspólnoty UE, która jest największym odbiorcą rynku drzewnego w Polsce. Tendencja ta jest również pozytywnie postrzegana przez surowcowego mo-

taka tendencję, jak również tylko jej chwilowe oznaki do podwyższania cen drewna. Wcześniej korzystne przełożenie cen surowca drzewnego – obecnie już tylko delikatne oraz jeszcze korzystne przełożenie kosztu robocizny w branży na średnią unijną przy dotychczasowych po-

wzrost produkcji i eksportu wyrobów przemysłu drzewnego do UE.

W tym samym czasie, w opinii Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową produkcja drewna i wyrobów z drewna została zakwalifikowana do kategorii małego ryzyka inwestycyjnego w przemyśle. W tej kategorii ryzyka² znalazła się również branża typowa dla STELMET SA, a więc „produkcja pozostałych wyrobów z drewna” - awans z kategorii ryzyka średniego do kategorii niskiego ryzyka. Instytucje finansowe określają ryzyko branżowe jako średnie z perspektywą stabilności³. Określając perspektywy sektora, instytucje finansowe przyjmują, że w najbliższym czasie występują stosunkowo dobre perspektywy rozwoju rynku materiałów podłogowych, stolarki budowlanej oraz małej architektury. Stosunkowo nowym w Polsce i potencjalnie rozwojowym jest rynek wyrobów zaliczanych do małej architektury drewnianej (trejaże, pergole, palisady, piaskownice, meble ogrodowe). W opracowaniach widzi się szansę dla branży w prowadzeniu działalności inwestycyjnej w specjalnych strefach ekonomicznych, oferujących preferencyjne warunki prowadzenia działalności gospodarczej oraz zwraca uwagę na wielkie zagrożenie dla branży, płynące z braku zabezpieczenia przed wahaniami kursowymi – czyli ryzykiem walutowym.

Od kilku lat na rynku wyrobów z drewna występuje duża polaryzacja odbiorców i dostawców wywołana występowaniem kilku czynników działających równolegle. Duży i rosnący popyt ze strony dużych zachodnich sieci handlowych i ograniczony popyt wewnętrzny powodują wzrost liczby podmiotów i nasilenie działalności małych pośredników handlowych z Europy Zachodniej, wymuszających w swej działalności funkcjonowanie krótkoterminowe na bazie zamówień ze stale negocjowanymi i obniżanymi cenami producenta. Współpracują jednak oni przede wszystkim z małymi i średnimi firmami z branży małej architektury w Polsce. Dużi producenci współpracują bezpośrednio z sieciami bądź z założonymi przez nie dużymi wehikułami kupieckimi, z którymi podpisywane są kontrakty handlowe, często długoterminowe, a rozmowy na temat cen są prowadzone najczęściej przed sezonem produkcyjnym. Na rynku eksportowych odbiorców następuje więc silna koncentracja nabyw-

2 Por. „Mapa ryzyka inwestycyjnego w branżach polskiej gospodarki”, IBnGR, Raport nr 24/Gрудzień 2004

3 Por. Wieczorek R., „Drewno i meble. Analiza sektora I półrocze 2005”, Departament Kredytów BRE Bank SA

ców, którymi są głównie pośrednicy zajmujący się bezpośrednio sprzedażą do sieci ogrodowych lub budowlanych lub bezpośrednio wielkie sieci handlowe zajmujące się handlem w sferze „dom i ogród lub „Do It Yourself”. Rośnie wartość sprzedaży w walucie Unii. Rośnie ryzyko walutowe.

Duże uzależnienie od kursu PLN/EUR powoduje, iż występujące procesy konwergencji w dostosowaniu polskiej gospodarki i ekonomii do warunków UE od kilku lat stale wzmacniają złotego z krótkimi okresami wahań spowodowanych przeważnie huśtawkami giełdowymi bądź makroekonomicznymi oraz politycznymi. Osłabienie złotego powoduje krótkotrwałą aktywizację małych firm tej branży, które jednak nie są w stanie osiągnąć bez wysokich nakładów inwestycyjnych efektu skali produkcji i wejść na rynek bezpośredniego odbiorcy. Proces umacniania złotego umacnia więc w dłuższej perspektywie umiające wykorzystać to firmy duże, które poniosły już ciężar inwestycji na osiągnięcie efektu skali produkcji, restrukturyzując i optymalizując koszty i budowę wizerunku w zachodnich sieciach.

„Menedżerowie muszą mieć rzetelne podstawy do swoich decyzji.

Jednakże teorie, które tworzą te podstawy, muszą być osadzone w rzeczywistości”.

Ricky W. Griffin

Praktycznie monopolistą na rynku drewna w Polsce są Lasy Państwowe, posiadające blisko 98 proc. udziału w rynku. W przypadku dużych i terminowo płacących firm istniała dotąd możliwość ograniczonej negocjacji i wpływu na poziom cen surowca. Firmy małe i średnie ze względu na niską skalę zamówień praktycznie nie miały tej możliwości. Nowa platforma internetowa wprowadziła wiele zamieszania w procesie ustalania ceny, zamiast dokonać transparentnego ustalenia ceny rynkowej tego cennego surowca. Ostatnio dochodzące głosy ze strony przedstawicieli Lasów Państwowych o potrzebie śródrocznych podwyżek cen drewna niosą w sobie wewnętrzną sprzeczność z ideą forowanej właśnie przez tego monopolistę idei „platformy internetowej”

– powszechnego i transparentnego ustalenia rynkowych cen drewna na rok. Duże wahania kursu złotego powodowały i powodują jednak też możliwość wykorzystania taniego surowca z importu. Wahania kursów paliw i rosnące ceny transportu ograniczają jednakże możliwości tego importu, zwłaszcza dla branży tartacznej. Wymagane na rynku odbiorcy UE certyfikacje materiału zgodnie z FSC powodują również ograniczenie do certyfikowanego surowca od Lasów Państwowych. Dochodzące z rynku drzewnego informacje o próbie odebrania certyfikatów FSC niektórym nadleśnictwom mogą jednakże i w tej sferze nieco zamieszać sytuację pewności monopolisty i w tym zakresie swojej pozycji przetargowej względem odbiorcy.

Pojawiający się dodatkowo popyt ze strony Europy Zachodniej na wyroby z drewna przetworzonego oraz z drewna średniowymiarowego dodatkowo wywołuje presję popytową na Lasy Państwowe jako głównego dostawcę surowca. Najwięcej, bo 30 proc. całego importu trafia z Niemiec, 25 proc. z Ukrainy i 17 proc. ze Słowacji. Poza tym, importujemy również z Rosji, Białorusi, Szwecji a nawet z Finlandii. W Niemczech drewno jest relatywnie tańsze, biorąc pod uwagę stosunek jakości do ceny⁴. Jednak ze względu na koszty transportu na import decyduje się tylko niewielka część firm. Ponieważ koszt transportu jest wysoki, na taki import generalnie decydują się firmy z tartakami położonymi przy granicy z dostępem do takiego surowca w odległości do 200 km.

Wprowadzenie polityki zabezpieczeń przed ryzykiem walutowym w przedsiębiorstwie wiąże się przede wszystkim ze zmianą postrzegania

kontrolę tego ryzyka z postrzegania ich przede wszystkim jako produktów ograniczających ryzyko, ale również mogących ograniczyć zyski firmy z tytułu innej od oczekiwanej tendencji kształtowania się kursu walutowego.

Oznacza to przede wszystkim zmianę w mentalności najwyższego kierownictwa, które najchętniej za pomocą tych instrumentów finansowych, oferowanych głównie przez banki, chciałoby

wypracować dodatkowe zyski, a nie przestrzec się przed stratami.

Wprowadzenia wewnętrznych zasad sposobu ustalania zabezpieczeń kursowych – zwanych polityką zabezpieczeń – jest efektem tego zrozumienia i reguluje metodykę oraz sposób zabezpieczenia się przed tym potężnym dla eksportera z branży drzewnej ryzykiem.

Klasyczne metody zabezpieczenia polskiego eksportera do UE z branży drzewnej to próba zaciągania kredytów inwestycyjnych oraz obrotowych w tej samej walucie, co waluta eksportu. Ryzyko walutowe, które tkwi w walutowych należnościach a następnie w uzyskanej gotówce w aktywach można zrównoważyć poprzez walutowe zobowiązania kredytowe bądź zobowiązania z tytułu dostaw od dostawców posługujących się tą samą walutą, co waluta eksportu. O ile koszty transportu można już ponosić w euro, to jednak obecnie niewielu w polskiej branży drzewnej potrafi kupować z UE w 100 proc. surowiec drzewny za euro. Wykorzystanie jeszcze korzystnych przełożeń kosztu robocizny w Polsce powoduje, iż i tu nie zapłacimy w euro.

Przedsiębiorstwo może zatem w ramach wdrożenia wewnętrznej polityki zabezpieczeń stworzyć preliminarz wydatków i wpływów we wszystkich walutach, którymi obraca kupując dobra

z tytułu sprzedaży produktów pracy i podjąć próbę ustalenia dla określonych kwot wymiany waluty kurs waluty w przyszłości.

Banki obecnie powszechnie oferują nie tylko firmom dużym, ale też średnim i tym najmniejszym transakcje takie, jak walutowe transakcje terminowe typu Forward, Opcje Walutowe czy całe strategie opcyjne, które umożliwiają w ramach dwustronnych umów bank-firma ustalenie kursu waluty w przyszłości już w momencie zawierania kontraktu z zachodnioeuropejskim odbiorcą.

Takie ustalenie kursu na przyszłość powoduje, iż praktycznie pozbawiamy się ryzyka walutowego i znamy kalkulację ekonomiczną naszego kontraktu w przyszłości. Taka transakcja – jeśli nie jest narzędziem kolejnej spekulacji – z reguły jednak odbiera nam szansę lepszego kształtowania się kursu walutowego od tego, przed którego spadkiem się zabezpieczaliśmy. Bardzo często w takim momencie z łatwością źle ocenia się tych, którzy zabezpieczyli się takimi transak-

cjami przed takim ryzykiem, nie pamiętając o fakcie, iż w momencie tego zabezpieczenia kurs walutowy był inny a obawy, że złotówka będzie silniejsza, prawie pewne.

Banki oferują również takie transakcje, które zabezpieczając przed niskim kursem pozostawiają jednak szansę na wymianę waluty, gdy w przyszłości kurs będzie korzystny. Są to transakcje opcyjne. Nic w przyrodzie jednak nie ginie i tam, gdzie jest prawo do zysku, tam jest też koszt takiego prawa.

Nie ma prostszego sposobu na wyeliminowanie ryzyka, jak dostosowanie waluty, w której ponosimy koszty i wydatki, do waluty eksportu lub odwrotnie. Niestety, poszerzający się rynek Europejskiej Unii Monetarnej raczej nie przejdzie na złotówkę i dla polskiego eksportera do UE ryzyko walutowe zniknie dopiero, gdy Polska wejdzie do Unii Monetarnej. Indeksacja cen drewna do EUR byłaby również częściowym sposobem eliminacji ryzyka dla polskiego eksportera z branży drzewnej, jednakże stanowisko Lasów Państwowych jest w tym przypadku negatywne.

Pozostaje zatem korzystanie zarówno z klasycznych, jak i bardziej zaawansowanych metod zabezpieczania ryzyka walutowego. Koniecznym wydaje się jednak wówczas zabezpieczenie się przedsiębiorstwa na tę okoliczność kadrowo – pod postacią specjalisty, umiającego poruszać się biegle w produktach i usługach bankowych w tym zakresie, jak i orientującego się

w rynku pieniężnym.

dr Wojciech Grabowski,
Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową

Wszystkie kraje, które wchodziły do strefy euro, obserwowały umacnianie się swojej waluty, dlatego nie należy oczekiwać, by w ciągu pięciu lat złotówka się znacznie osłabiła. W perspekty-

bardzo zawodne, bo zależą od wielu czynników. Z wyników głosowania widać, że jednak nie doceniamy profitów z wejścia do strefy euro. Kie-

to za pięć lat, to eksporterzy również nie będą wolni od obserwowania wahań kursu, ale wtedy

sunku do dolara.